



Силабус дисципліни (курсу)

«Історія мілітарної потуги України»

Ступінь освіти: магістр

Освітньо-

професійна Історія та археологія

програма:

Галузь знань: В Культурі, мистецтво та гуманітарні науки

Спеціальність: В9 Історія та археологія

Посилання на курс у системі
дистанційного навчання:

<https://posekmodule.km.ua/course/view.php?id=1328>

Семестр:

Кількість

кредитів:

Мова викладання:

1

4

українська

Розклад занять: <https://kpd.edu.ua/studentu/rozklad-zanyat>

Керівник курсу

П.І.П. Скрипник Анатолій Юрійович

наукова ступінь: доктор історичних наук

вчене звання професор

Контактна інформація: Тел. (097) 225-22-85
e-mail: skranat@ukr.net

Опис дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни	Сьогодні ми також перебуваємо в умовах російсько-української війни, яка поступово залучає до свого кола дедалі більше європейських і світових держав. У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження військової складової нашої державності, вивчення перемог та історичних постатей. Військова історія як окрема галузь історичної науки зосереджується на аналізі причин, перебігу, рушійних чинників і наслідків воєн та збройних конфліктів, а також охоплює вивчення воєнного мистецтва й організації збройних сил.
Кількість кредитів	4
Загальна кількість годин	120
Кількість модулів	1
Форма навчання	денна
Статус навчальної дисципліни	нормативна
Перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих	Передумови для вивчення дисципліни (перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання) – Вивчення дисципліни «Історія мілітарної потуги в Україні» ґрунтується на вже сформованих в студентів знаннях і компетентностях з

результатів навчання	базових історичних та соціально-гуманітарних наук.
----------------------	--

Формування програмних компетентностей та результатів навчання

Індекс матриці ОПП	Програмні компетентності та результати навчання
ЗК01.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК02.	Здатність працювати автономно.
ЗК03.	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК04.	Здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК05.	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК06.	Здатність працювати в міжнародному контексті.
ЗК07.	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК08.	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
СК01.	Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.
СК02.	Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.
СК03.	Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.
СК04.	Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.
СК05.	Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проєкти.
СК06.	Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.
СК07.	Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах.
СК08.	Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проєкти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.
СК09.	Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології.
СК10.	Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.
ПР01.	Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.
ПР07.	Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються.

Структура курсу

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
					Змістовий модуль №1.	
2				5	Тема 1. Зміст і завдання курсу	Військова історія як галузь історичної науки й навчальна дисципліна. Періодизація та етапи військової історії України в контексті європейської та світової історії. Історіографія та джерела.
		2		5	Тема 2. Територія України як мілітарна арена у давні часи.	Військова потуга кіммерійців, скіфів та саматів. Воєнне мистецтво давніх греків і римлян у Північному Причорномор'ї. Військова справа готів та гунів.
2		2		5	Тема 3. Слов'янський етнос та розвиток військової справи на Русі-Україні.	Антське царство та його мілітарна структура. Політичні та соціально-економічні рушії виникнення військових структур в східних слов'ян. Збройні сили Київської держави: організація, структура та озброєння війська. Завойовницькі походи київських князів, утворення Київської імперії. Побудова укріплених ліній та фортифікаційних споруд на кордоні зі Степом. Ординська навала на Русь-Україну, причини поразок.
2		2		5	Тема 4. Мілітарна складова українського етносу у литовсько-руську добу	Військо Великого князівства Литовського, Руського та Жемантійського як державницько-мілітарний чинник на руських землях. Участь українців у війнах Великого князівства Литовського: битва на Синіх Водах, битва на р. Ворскла, Грюнвальдська битва. «Країна князя Острозького». Битва під Оршею, битва під Ольшаницею.
2		2		5	Тема 5. Причини виникнення та військова природа українського козацтва.	Запорозьке козацтво у XVI ст.: організація, структура, чисельність, озброєння, способи ведення бою. Іноземці на Запорозькій Січі. Морські походи козаків. Армії Османської імперії та Кримського ханства. Реєстрові козаки. Козацькі повстання проти Речі Посполитої та причини їх поразок. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний: застосування нових підходів до розвитку, тактики та бойових операцій. Московський похід 1618 р. Хотинська битва 1621 р.
2		2		5	Тема 6. Військова справа та армія в період Національно-визвольної революції другої половини	Козацька армія гетьмана Богдана Хмельницького та союзного Кримського ханства, збройні сили Речі Посполитої на середину XVII ст.

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
					XVII-XVIII ст.	Основні бойові операції та їхні особливості у 1648-1657 рр. Перемоги та здобутки козацьких полководців в другій половині XVII ст. Кримські та азовські військові походи наприкінці XVII ст.
2				5	Тема 7. Козацькі мілітарні утворення на службі в московській імперії.	Участь козаків у війнах і військових конфліктах XVIII ст.: Велика Північна війна, Семирічна війна, російсько-турецькі війни. Збройні сили Гетьманщини та Слобідської України у середині XVIII ст. Московизація козацького війська, втрата національної єдиничності в другій половині XVIII ст.
2		2		5	Тема 8. Українські військові формування у військових конфліктах XIX – на початку XX ст.	Українці в арміях імперій у XIX ст. Російсько-турецькі війни у XIX ст. Війна 1812 р. та участь в ній українських підрозділів. Участь козацьких військ та ополчення у придушенні польських патріотичних повстань у XIX ст. Кримська війна 1854-1856 рр. та Україна. Російсько-японська війна початку XX ст. Українці у збройних силах імперій на початку XX ст.
					Змістовий модуль № 2.	
		2		5	Тема 9. Збройні формування на території України під час Першої світової війни.	Українці в арміях двох ворогоючих блоків: Антанти та Четвертного союзу. Легіон Українських січових стрільців: організація, озброєння, бойовий шлях. Бойові дії на території України. Галицька операція 1914 р. Великий відступ 1915 р. Брусилівський прорив 1916 р. Утворення Румунського фронту. Українізація російської армії. Завершення війни на Східному фронті. Українські військовополонені в Євразії.
2		2		6	Тема 10. Збройні сили української влади в період Національно-демократичної революції та Визвольних змагань 1917-1921 рр.	Військове питання в політиці української влади у 1917-1921 рр. Бойові формування Центральної Ради. Армія епохи Гетьманату: організація, озброєння, бойові дії. Вільне козацтво. Збройні сили Директорії: організація, озброєння, бойові дії. «Трикутник смерті». Українська галицька армія: організація, озброєння, бойові дії. Військові формування інших політичних сил на території України: Селянська армія Н. Махна, Холодноярська республіка, Червона армія та Біла армія,

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
2		2		6	Тема 11. Радянська доба військової історії України. Друга світова війна і Україна (1939-1945 рр.).	Радянська національна політика у військовій сфері на початку 1920-х рр. Реформи Червоної армії в Україні у 20-30-х роках ХХ ст. Принципи формування різних радянських родів військ. Участь українців у конфліктах на початку війни. Карпатська Січ. Початок німецько-радянської війни. Армії протидіючих сторін. Кампанії 1941-1942 рр. Бойові дії в 1943-1944 рр. Українська повстанська армія: організація, тактика, озброєння. Радянський рух Опору. Звільнення України від нацистів. Українці у військових подіях на японському фронті.
2		2		6	Тема 12. Участь у війнах та військових операціях 60-80-років ХХ ст.	Радянська політика у військовій сфері після Другої світової війни Формування військово-промислового комплексу. Ядерна зброя та її вплив на військові концепції. Участь українців у збройних конфліктах: Корея, Угорщина, Чехословаччина, В'єтнам, Африканський континент, Куба, Афганістан.
2				5	Тема 13. Українські Збройні Сили у 90-х роках ХХ – першій чверті ХХІ ст.	Нормативно-правова база створення та розбудови Збройних сил України. Ядерне роззброєння. Структура, органи управління та чисельність війська. Міжнародне військове співробітництво з НАТО та участь у миротворчих місіях ООН. Російська агресія на сході України 2014 р.: АТО; ООС. Протистояння відкритій повномасштабній агресії РФ після 24 лютого 2022 р. Особливості формування збройних сил у 2022-2025 рр. Волонтерський рух. взаємодія з цивільним населенням, військовополонені та побут під час бойових дій.
2		2		6	Тема 14. Основні засади ветеранської політики в Україні.	Становлення ветеранської політики в Україні. Організація роботи фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. Центри ветеранського розвитку та їх значення для реалізації ветеранської політики в Україні.
24		22		74	Всього	

Політика освітнього процесу

Нормативна база освітнього процесу доступна за посиланням

<https://kpdi.edu.ua/publiczna-informatsiia/polozhennya-yaki-reglamentuyut-diyalnist-institutu>

Дотримання умов доброчесності	Дотримання положень Кодексу академічної доброчесності НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут».
Очікування	Організація освітнього процесу та відвідування занять відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»» Оцінювання знань відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут».
Відвідування занять	Відвідування лекційних, практичних та семінарських занять з дисципліни є обов'язковим для всіх студентів відповідно до розкладу.
Відпрацювання пропусків занять	Студент, який пропустив заняття, самостійно вивчає матеріал за наведеними у силабусі джерелами інформаційного забезпечення і ліквідує заборгованість під час консультацій. Відпрацювання пропусків занять відбуваються відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу».
Допуск до заліку	Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу» всі студенти, котрі не мають пропусків занять (відпрацювали пропуски занять) допускаються до отримання заліку – форма підсумкового контролю рівня засвоєння здобувачем навчального матеріалу з окремої дисципліни виключно на підставі оцінювання усіх складових поточного контролю результатів навчальної діяльності здобувачів.
Підсумкова модульна оцінка	Результати модульного контролю оцінюються за 100-бальною шкалою та доводяться до відома студентів не пізніше трьох днів з часу його проведення із внесенням результатів у документи обліку успішності студентів. Студенти, які до початку сесії мають хоча б з одного модульного контролю (змістового модуля) менше 60 балів, не одержують підсумкову оцінку і не допускаються до екзамену рішенням навчального відділу як такі, що не виконали навчальної програми з дисципліни. Деталі, щодо підсумкового модульного контролю окреслені у «Положенні про організацію освітнього процесу»
Залікова оцінка	Результати заліку оцінюються за 100-бальною шкалою і включаються в підсумкову (рейтингову) оцінку з дисципліни з відповідним ваговим коефіцієнтом, як це передбачено у схемі оцінювання (див. нижче у розділі «Розподіл балів, які отримують студенти»).
Підсумкова оцінка дисципліни	3 Підсумкова оцінка з дисципліни розраховується як зважена з оцінок змістових модулів з відповідними ваговими коефіцієнтами, як це передбачено у схемі оцінювання (див. нижче у розділі «Розподіл балів, які отримують студенти»).

Верифікація результатів навчання

Шкала оцінювання з навчальної дисципліни у балах за всі види навчальної діяльності, яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну шкалу:

Сума балів за шкалою Інституту	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Іспит	Залік
90-100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано
82-89	B (дуже добре)	Добре	
75-81	C (добре)		
65-74	D (задовільно)	Задовільно	
60-64	E (достатньо)		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)		

Розподіл вагових коефіцієнтів за змістовими модулями оцінювання складових поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності студентів з вивчення дисципліни «Історія мілітарної потуги України»:

Залік:

Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2 Рейтингова (підсумкова оцінка за змістовий модуль 2, враховуючи поточне опитування)				Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів) або Залік
60 %					40 %				100
T1	T2	T...	T7	T8	T9	T10	...	T13	

Критерії оцінювання складових поточного контролю навчальної діяльності студента

Компетенції (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (практичних, семінарських, лабораторних, враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
98-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
94-97	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми,

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
	застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
90-93	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
86-89	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
81-85	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
50-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.

Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.

Оцінювання захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для студентів заочної форми навчання здійснюється за 100-бальною системою.

Оцінювання заліку здійснюється за 100-бальною системою.

Інформаційне забезпечення курсу:

Основна література	1. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / відп. ред. В. Смолій. Інститут історії України. Київ : Ніка-Центр, 2016. 796 с. 2. Баличева Л. В. Соціальна та економічна історія України: від середини XVII до початку XX ст. [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Л. В. Баличева, Л. Е. Добрунова, Н. Л. Шелкунова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 158 с. 3. Білінський В. Україна-Русь: історичне дослідження: у 3 кн. кн. 3: Українська звитяга. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2017. 408 с. 4. Бумблаускас А., Ейдінтас А., Кулакаускас А., Тамошайтис М. Історія Литви кожному. Балтія-Друк, 2018. 424 с. 5. Військова історія України [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Каф. історії України та археології, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека ; упоряд. І. Рудянин. - Електрон. текст. дані. - Луцьк, 2021. - 247 назв. 6. Воєнна історія України : конспект лекцій / укладач П. Є. Трофименко, А. М. Ліцман. Суми : Сумський державний університет, 2022. 231 с. 7. Войтович Л. Княжа доба на Русі (837-1492). Т. І: Львів: Інститут країнознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2021. 590 с. 8. Глушак М. За пів кроку до перемоги. Військове будівництво та операції Галицької Армії в 1918–1919 роках. Львів : Апріорі, 2020. 280 с. 9. Горобець В. Зірки та терени козацької революції. Історія звитяг і поразок. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. 480 с. 10. Горобець В. Князі і гетьмани усієї Русі. «Через шаблю маєм право». Злети і падіння козацької держави 1648-1783 років. Харків, 2016. 352 с. 11. Гуржій О., Чухліб Т. Козацька Україна. Історія Гетьманської держави (XVII-XVIII ст.). Київ : Арій, 2020. 368 с. 12. Історія українського війська. / заг. ред. В. Павлова. Громадський просвітницький проект «ЛІКВЕЗ. Історичний фронт». Харків, 2016. 416 с. 13. Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. Т. 1. / редкол. В. А. Смолій та ін. Київ : Вид. Києво-Могилянської академії, 2007. 723 с. 14. Кіпіані В. Зродились ми великої години... ОУН УПА. Історична правда. Харків : Віват, 2016. 304 с. 15. Кривизюк Л. П. Збройні сили України 1917-1920: вишкіл і виховання. Львів: Львівський військовий інститут НУ «Львівська політехніка», 2006. 254 с. 16. Кудлай О. Б. Формування вищих органів управління у сфері військового будівництва УНР (червень 1917 – квітень 1918 рр.) /відп. ред. В. Ф. Верстюк. Київ : Інститут історії України. 2016. 181 с.
--------------------	--

17. Кук В. УПА в запитаннях і відповідях Головного Командира. Львів : Галицька видавнича спілка, 2007. 80 с.
18. Лазарович М. Російсько-українська війна 2014-2017 років. Короткий нарис. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. 240 с.
19. Левицький М. Історія українського війська. вид. Центр навчальної літератури, 2020. 846 с.
20. Левицький О. Галицька армія на Великій Україні. Спомини з часу від липня до грудня 1919 р. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 196 с.
21. Лицарі Дикого Поля. Плугом і мушкетом: Український шлях до Чорного моря / авт. кол.: О. Бачинська, Т. Вінцовський, та ін.. Харків, 2016. 352 с.
22. Мицик Ю., Плохій С. Як козаки Україну боронили. Київ : Кліо, 2018. 368 с.
23. На бій за волю. Перемога через поразки. Україна у війнах і революціях 1914-1921 років /А. Руккас, та ін. Харків, 2016. 352 с.
24. Пагіря О. Карпатська Січ. Військове формування Карпатської України. Київ : Темпора. 2010. 152 с.
25. Патриляк І. Визвольна боротьба ОУН й УПА (1939-1960). Київ : АДЕФ-Україна, 2020. 776 с.
26. Перегуда Є.В. Соціологія: навчальний посібник / Є.В. Перегуда та ін. Київ : КНУБА, 2012. 140 с.
27. Пінак Є., Чмир М. Військо Української революції 1917-1921 років /заг. ред. К. Галушко. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 432 с.
28. Поле битви – Україна. Від «володарів степу» до «кіборгів». Воєнна історія України від давнини до сьогодення / авт. кол.: Б. Черкас, О. Сокирко, А. та ін. Харків, 2016. 352 с.
29. Прокопій Кесарійський. Готська війна // Крисаченко В. В. Хрестоматія-посібник: У 2 кн. Кн. І. Київ : Либідь, 1996. С. 103–104.
30. Реєнт О., Коряда А. Усі гетьмани України: легенди, міфи, біографії. Харків : Фоліо, 2008. 416 с.
31. Ричка В. М. Війна пам'ятей. Змагання за спадщину Київської Русі. Київ: Парлам. вид, 2021. 416 с.
32. Руденко Р. Г. Соціальна історія України IX – XVIII ст. : монографія / Р. Г. Руденко. Харків: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 84 с.
33. Русь «після Русі». Між короною і булавою. Українські землі від королівства Русі до Війська Запорозького / авт. кол.: В. М. Горобець та ін. Харків, 2016. 352 с.
34. Таїрова-Яковлева Т. Г. Гетьмани України. Історії про славу, трагедії та мужність / пер. з рос. Н. Єгоровець; Київ : ТОВ Кліо, 2015. 424 с.
35. Тинченко Я. Війна України проти Радянської Росії у 1920 році. Київ : Темпора, 2020. 420 с.
36. Тинченко Я. Війська Ясновельможного Пана Гетьмана. Армія Української держави, травень-грудень 1918 року. Київ : Темпора, 2021. 152 с.
37. Ткачук П. Сухопутні війська України доби революції 1917-1921 рр. Львів : ЛІСВ, 2009. 312 с.
38. Чухліб Т. В. Гетьмани України: війна, політика, кохання. Київ : Арій. 2016. 480 с.
39. Чухліб Т. В. Гетьмани України: військо, політика, держава. Київ : Арій, 2021. 352 с.

Додаткова література	1. Горліс-Горський Ю. Холодний Яр / упоряд. С. Лунін. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 400 с. 2. Історія та теорія соціальної політики України: Навч. посібн. / А.О. Ярошенко, Т. В. Семигіна, Н.В. Сушицька. За ред. А.О. Ярошенко. – К., НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 289 с. 3. Історія України (соціально-політичні аспекти). Хрестоматія [Електронне видання] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. О. Костишева ; НТУУ «КПІ». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2009. 338 с. 4. Карнацевич В. Л. Битва під Конотопом. Х.арків : Фоліо, 2010. 120 с. 5. Ковальчук М. Битва двох революцій: Перша війна Української Народної Республіки з Радянської Росією. 1917–1918 рр. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Т. 1. Київ : Стило, 2015. 608 с. 6. Кузьменко Т. М. Соціологія. Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 320 с. 7. Левик Б. Національна армія Павла Скоропадського в задумах та реальності (квітень-грудень 1918 р.). Схід. Історичні науки. № 2. 2018. С. 93. 8. Мартинов А. Історична соціологія: У пошуках міждисциплінарного синтезу. Соціологія: Теорія, методи, маркетинг. 2003. № 2. С. 122-130. 9. Смакота В. Цінності і норми в соціології / теоретико-методологічний аспект). Соціальні виміри суспільства. Зб. наук. праць. Вип.5. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2002. С. 210-220.
----------------------	---

Гарант освітньої програми



Анатолій СКРИПНИК

В.о. завідувача кафедри інклюзивної освіти,
реабілітації та гуманітарних наук



Анатолій СКРИПНИК